

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Юровської Г. В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної“

Повністю погоджуючись із резолютивною частиною Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної“ (далі – Рішення) та підтримуючи його основні тези, вважаю за доцільне висловити пропозиції та застереження, що стосуються окремих аспектів його мотивувальної частини.

1. Рішення Конституційного Суду України мають містити настільки чіткі твердження, щоб запобігти виникненню припущень, пов'язаних із політичними процесами.

Вважаю спірними зроблені у Рішенні акценти на тих проблемних моментах, що можуть політизувати ситуацію довкола „мовного питання“. Мова має бути одним із тих елементів, які об'єднують суспільство, дають можливість кожному індивідууму почувати себе в цьому суспільстві вільно й гідно, реалізуючи свої конституційні права та забезпечуючи невідчужуваність та непорушність свобод. Таке призначення мови має глибоке історичне підґрунтя, що дало змогу впродовж віків консолідувати українську націю, забезпечувати її стійкість до зовнішніх деструктивних впливів.

Формулюючи юридичну позицію з такого чутливого для суспільства питання, Конституційному Суду України, „підключившись про зміцнення громадянської злагоди на землі України“, слід уникати таких неоднозначних для розуміння та сприйняття тексту висловів як „політичний конструкт“,

„автохтонний етнос“, „меншинна група“, „меншинна мова“, а також утримуватись від цитувань думок Голови Конституційного Суду РФ.

2. Не можу також погодитись із зазначеним у підпункті 4.1 мотивувальної частини Рішення твердженням, що „знання української мови є умовою набуття громадянства України“.

Це положення не узгоджується з пунктом 2 частини першої статті 3 Закону України „Про громадянство України“ від 18 січня 2001 року № 2235–III (далі – Закон № 2235), відповідно до якого громадянами України є особи, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак, які на момент набрання чинності Законом України „Про громадянство України“ (13 листопада 1991 року) проживали в Україні і не були громадянами інших держав.

Згідно з приписами статті 6 Закону № 2235 громадянство України набувається: 1) за народженням; 2) за територіальним походженням; 3) внаслідок прийняття до громадянства; 4) внаслідок поновлення у громадянстві; 5) внаслідок усиновлення та в інших випадках, визначених цією статтею (загалом 10 підстав).

Водночас з огляду на приписи статті 9 Закону № 2235 володіння державною мовою є обов’язковою умовою виключно для прийняття до громадянства України. Ці положення стосуються іноземців або осіб без громадянства.

Тому вислів „знання української мови є умовою набуття громадянства України“ не є юридично коректним.

3. В абзаці першому підпункту 4.6 мотивувальної частини Рішення зазначено, що „гарантування вільного розвитку, використання та захисту мов національних меншин відбувається відповідно до Конституції України й законів України з урахуванням стану кожної мови та реальних можливостей держави“.

Таке твердження вважаю спірним, оскільки теза „з урахуванням... реальних можливостей держави“ може призвести до відсутності взагалі зазначеного вище гарантування. Водночас у Конституції України передбачено, що „держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України“ (стаття 11).

4. У пункті 5 мотивувальної частини Рішення зазначається що приписи Конституції України визначили таку модель мовного буття соціуму, що покликана забезпечити перехід від російсько-української двомовності (з виразним переважанням російської мови над українською в більшості визначальних ділянок мовокористування) до утвердження української мови в усіх ділянках публічного життя на всій території України. На сьогодні єдиною державною мовою в Україні відповідно до Основного Закону України є українська мова, яка „як державна є обов’язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом“ (Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99). З огляду на це можна вважати, що перехід до утвердження української мови в усіх ділянках публічного життя на всій території України є незворотним.

Судія
Конституційного Суду України

Г. В. ЮРОВСЬКА